

1. Luman N. Unbelievable communication / N. Luman // Problems of theoretical sociology. – SPb., 2000. – Вып. 3. – 370 p.
2. *Sotsiologiya: navch. posib.* / za redakcieu S. O. Makeeva. – К. : Ukrainian encyclopedia im. M. P. Bazhana, 1999. – 344 p.
3. Eyck T. A. Processing Information: Interpersonal and Mass Mediated Communication and the Modern Self / T. A. Eyck // The Edge: The EJournal of Intercultural Relations. – 1998. – Vol. 3. – № 3. – 167 p.
4. Shcherbyna A. M. Sociocultural regulatives human activity in the technology of mass communication: dis. ... cand. philos. nauk : 09.00.04 / Shcherbyna Anatolij Myhailovych ; Int philos. im. G. S. Skovorody NAN of Ukraine. – К., 2010. – 229 p.
5. Bibler V. S. Culture. Dialogue of cultures (Experience definitions) / V. S. Bibler // Issues of Philosophy. – 1989. – № 6. – 327 p.
6. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence / M. Byram. – Clevedon : Multilingual Matters LTD, 1997. – 121 p.
7. Teilor Sh. Multiculturalism and «The Politics of Recognition»: Essay / Sh. Teilor. К. : Alterpress, 2004. – 172 p.
8. Ter-Minasova S. G. Language and Intercultural Communication / S. G. Ter-Minasova. – М. : Slovo, 2000. – 624 p.
9. Pirs Ch. Selected Philosophical Works / Ch. Pirs ; per. s. angl. Perevod K. Golubovych, K. Chuhrukidze, T. Dmitrieva. – М. : Logos, 2000. – 448 p.
10. Gall D. Media. Communication. Culture. Global approach / D. Gall. – К., 2002. – 264 p.
11. Kostenko N. V. Paradigms and factualities of new media / N. V. Kostenko // Sociology: Theory, methods, marketing. – 1998. – № 1/2. – 160 p.

Стаття надійшла до редакції 26.06.2015

УДК 007 : 304 : 659.3

«ДЕКОМУНІЗАЦІЯ» ЯК РИТОРИЧНИЙ ДИСКУРС ТА ДжЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ АМБІВАЛЕНТНИХ СМИСЛІВ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ

ХІТРОВА Тетяна,

канд. філол. наук, доц.,

Запорізький національний технічний університет, вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя, Україна, 69002; e-mail: hittv@rambler.ru

Досліджується дискурс «декомунізації» в публічній площині сучасного українського інформаційного простору. Його риторична домінанта репрезентована комунікаційними стратегіями прихильників та опонентів пакету так званих «історичних законів». Відтворено хронікальний розвиток формування дискурсу «декомунізації» у межах національної моделі «історичної пам'яті». Проаналізована європейська практика засудження комуністичних злочинів, залучений фактичний матеріал, що репрезентує міжнародний діалог обговорення українського процесу декомунізації. Особливої уваги приділено питанню декомунізації медіасектора, акцентовано на дискусійних аспектах у тлумаченні законодавчих норм «очищення» від комуністично-радянської символіки. Досліджено функціональні експлікації дискурсу «декомунізації» у медіа, зокрема у межах подієвого контенту, соціального змісту проблеми, предметно-змістової аргументації, контекстуалізації та міфологізації наративу. На фактичному матеріалі виявлений основний темарій публічних смислів аналізованого дискурсу-поток, вказано на його залежність від комунікаційного призначення виступів.

Ключові слова: декомунізація, дискурс, контент, контекстуалізація, комунікаційні стратегії, медіа, публіцистична дискусія

© Хітрова Т., 2015

Вступ. Інтенсивне обговорення української спроби декомунізації на сьогодні набуло статусу медіатренду і, власне, торкається й самих ЗМІ, очищення публічного простору загалом, зміни формату комунікації у межах гібридної «українсько-радянської» моделі. «Позбутися радянських символів з публічного простору означає нарешті «відпустити» те жахливе минуле жертв режиму й не нагадувати їм про нього», – зазначає медіаюрист Р. Головенко у власній колонці на «Українській правді» [1].

Ухвалений 9 квітня 2015 року Верховною Радою України «декомунізаційний пакет» законів, у яких ідеться про визнання державою борців за незалежність України у ХХ столітті, відкриття архівів радянських репресивних органів, засудження комуністичного та нацистського тоталітарних режимів та увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, спричинив широкий суспільний резонанс у публічному просторі, став інформаційно-акумуляційним фактором виокремлення самостійного публіцистичного дискурсу «декомунізації». У багатьох медіа започатковані окремі рубрики, колонки, тематичні розділи, присвячені обговоренню дискусійних питань «декомунізації», тлумаченню основних норм закону, у пошукових системах новинних стрічок «декомунізація» входить до 10 найбільш запитуваних маркерів.

Наразі медійний дискурс «декомунізації» можемо обґрунтувати як сукупність позицій та точок споглядань, обґрунтованих функціональними імплікаціями концепту «пам'ять» ініціаторами, прихильниками та опонентами «історичних законів». Ініціатори декомунізації, контекстуалізуючи процес у публічній комунікації, спираються передусім на європейський досвід: Німеччини, Чехії, Польщі, Словаччини, Угорщини, Литви, Латвії, Естонії, Грузії. З точки зору медійних репрезентацій ініціаторів дискурсу, «пам'ять» означає все, що було репресованим, ігнорованим або придушеним у минулому і тому за своєю природою не могло проникнути у публічні сфери колективно прийнятного (з позиції тлумачень декомунізаційного пакета УІНП). Найбільш насиченим семіотичним простором дискусії можна вважати публіцистичні тексти «прихильників», які, власне, є трансляторами ментального коду «комуністичних злочинів» і репрезентують концепцію формування конвенційних смислів дискурсу – «відповідальної пам'яті». Інформаційні ж стратегії опонентів характеризуються надмірною політизацією і, як наслідок, продукуванням синтетично-іміджевої моделі, що породжує цілу низку маніпуляцій, міфів і страхів, які множаться у ЗМІ не без участі російських пропагандистів.

Однак формування й сегментування дискурсу «декомунізації» розпочалися значно раніше, ще за часів розпаду Радянського Союзу і пов'язані з інформаційною діяльністю українських громадських рухів та організацій, зокрема Народного руху України, товариства «Меморіал», Української Гельсінської спілки та ін. Зі здобуттям у 1991 році незалежності у публічному просторі процес декомунізації реалізувався шляхом виведення комуністичної ідеології зі сфери освіти та виховання. У медійних дискусіях він так і залишився на рівні публіцистичного марінгесу, симптоматичних пресових рефлексій. Активного розвитку дискурс «декомунізації» набуває за часів президентства В. Ющенка, зокрема під час обговорення Закону «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», ухваленого Верховною Радою 28 листопада 2006 р., а також визнання воїнів ОУН-УПА учасниками боротьби за незалежність України у ХХ ст., однак знову ж таки витісняється опозиційними комунікаційними технологіями зі стратегічного інформаційного простору. Втім, у зв'язку з потребою захисту й підтримки учасників акції 30 червня 2009 року, які зруйнували пам'ятник Леніну (як реакція на зволікання і перешкоджання виконанню указів Президента «щодо ліквідації пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених організаторам голодоморів та політичних репресій» [2]), 3 липня 2009 року в Києві було створено Комітет декомунізації, до якого ввійшли ГО «Люстрація», Всеукраїнське об'єднання «Свобода», УНА-УНСО, ВО «Тризуб» імені Степана Бандери, Асоціація

дослідників голодоморів в Україні, Товариство «Меморіал» імені Василя Стуса, Організація Міжнародного Суду над злочинами комунізму, ОУН, ВО «Просвіта», Спілка офіцерів України, МНК, Студентське братство та інші українські праві партії та громадські організації, загалом понад 30. Характерною ознакою дискурсу «декомунізації» цього періоду є його монополізація у публічному просторі об'єднання «Свобода», що, безумовно, принесло свої політичні дивіденди. Інтенсивним поштовхом для національної реабілітації дискурсу «декомунізації» стала Революція гідності, а її важливим акумуляційним чинником дискурсу-потік «Ленінопад», який і до сьогодні представлений у подієвому сегменті аналізованого дискурсу.

Методи дослідження. Теоретичним підґрунтям до наукового осмислення інформаційного змісту «декомунізації» у сучасному мас-медійному дискурсі стала не лише новітня практика його експлікацій у ЗМІ, а й проблема відповідальності та компенсаторності «пам'яті», яка є актуальним предметом «пам'яттєвих» досліджень, зокрема на цьому наголошують історики А. Киридон, Г. Грінченко та ін. Поняття «відповідальності» входить і до основного змісту пакета «декомунізаційних законів», а отже, передбачає переформатування комунікаційної моделі «прорадянської пам'яті» в публічному просторі. Наукове обґрунтування проблеми «декомунізації», на сьогодні репрезентують розвідки дослідників Українського інституту національної пам'яті [3], які беруть безпосередню участь у продукуванні й просуванні його офіційного тлумачення в українському та міжнародному інформаційному просторі.

Метою пропонованої розвідки є аналіз функціональних експлікацій дискурсу «декомунізації» у сучасних медіа, його комунікаційного призначення, аргументаційних структур, основних комунікаційних стратегій, що використовуються прихильниками та опонентами пакета «декомунізаційних законів». Крім того, у статті досліджується процес декомунізації медіасфери та публічного простору загалом.

Результати й обговорення. Засоби масової інформації стали джерелом культивування змістового та перфомантивного наповнення дискурсу «декомунізації», ареною публіцистичних дебатів навколо різних версій радянсько-комуністичної пам'яті як фільтра стабілізації/дестабілізації інформаційного середовища, одночасно й самі підпадають під дію Закону «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки». Відтепер у ЗМІ не можна «заперечувати злочинний характер комуністичного режиму 1917–1991 рр. в Україні» або виправдовувати його, героїзувати керівників компартії, створювати позитивні образи таких героїв. Українські медіа не можуть використовуватися для пропаганди комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їх символіки. Всі друковані видання, назви яких містять символіку тоталітарних режимів, мають бути перереєстровані, обмежується й контент аудіовізуальних ЗМІ, надаються інструкції щодо висвітлення подій 1917–1991 років в Україні. В офіційній заяві перший заступник голови Держкомтелерадіо Богдан Червак засудив попередню діяльність українських ЗМІ: «Замість популяризації національної культури, історії, традицій, сприяння консолідації українського суспільства, унікальні можливості ЗМІ значною мірою використовувалися для неприхованої пропаганди «славного» комуністичного минулого й сумнівних принад неіснуючої держави, які сьогодні належать до фундаментальних засад ідеології кремлівського агресора. Як наслідок – систематичне нав'язування не властивих українському народу цінностей, ідеології, спотвореної історії дезорієнтувало значну частину громадян України, особливо в Криму й на Донбасі, у сприйнятті власної Батьківщини та усвідомленні власної національної ідентичності» [4] й наголосив на подальшій відповідальності за поширення більшовицько-імперської ідеології. Процес зміни назв періодичних видань та їх перереєстрація почалися досить швидко, зокрема одним із найперших відреагував ме-

діаринок Одещини («Советская новь» змінила назву на «Время. Люди. События»; «Советское Приднестровье» на «Слово Приднестровья»).

Окремі власники ЗМІ досить критично поставилися до підписаних президентом законів. Зокрема, газета «Комсомольська правда в Україні», що входить до «Українського медіа холдингу», звернулася до Міністерства юстиції з проханням роз'яснити, чи стосується закон про декомунізацію назви видання. Редакція стверджує, що міністерство навело цитату зі Статуту ВЛКСМ: «Комсомол – активний помічник і резерв Компартії Радянського Союзу, що є керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства...». Видання заявляє про категоричну незгоду з висновками міністерства і вказує, що в нормах закону не йдеться, що в назвах юридичних фірм, газет, журналів не може бути слів, пов'язаних з радянською добою. «Немає відповіді, яким чином сам факт існування імені «Комсомольская правда в Украине» виправдує або пропагує комуністичний режим, при тому, що всі матеріали нашого видання не суперечать чинному законодавству», – зазначає редакція. Керівництво редакції зазначає, що назва стала брендом і під такою назвою газета «Комсомольская правда» виходить в США і країнах Балтії. Також видання погрожує, що вразі (судових) претензій до назви, то її можна буде витлумачити на будь-який лад: «Может, наш «Комсомол» это совсем не то, что вы думаете, а безобидная аббревиатура, означающая: КОМПетентно СОзданная МОЛва...» («Комсомольская правда в Украине». – № 103, 2015 від 19 травня).

Питання обмеження свободи слова в українських ЗМІ на законодавчому рівні спонукало до міжнародного діалогу й викликало застереження з боку Організації з безпеки і співробітництва в Європі, зокрема як можливість «придушення політичних, провокаційних і критичних висловлювань у засобах масової інформації» [5]. Дослідники українських студій багатьох країн світу (Канада, США, Польща, Німеччина, Велика Британія) звернулися до президента з відкритим листом, у якому виклали дискусійні питання змісту законів, що суперечать міжнародним нормам та сприяють геополітичній конфронтації, сприяють процесам політизації «історичної пам'яті»: «Як науковці та експерти, які здавна віддані відродженню України та її свободі, ми сприймаємо ці закони вельми занепокоєно. Їхній зміст і дух суперечать одному з основоположних політичних прав – праву на свободу слова (Відкритий лист науковців та експертів-українознавців щодо так званого «Антикомуністичного закону») [6].

Таким чином, дискурс «декомунізації» в публічній площині представлений риторичним змістом і, закономірно, репрезентований комунікаційними стратегіями прихильників та опонентів «історичних» законів. Комунікаційне призначення дискурсу у медіа здебільшого розгортається у межах подієвого контенту, соціального змісту проблеми, предметно-змістової аргументації та контекстуалізації в міжнародній, юридичній та морально-етичній площинах, міфологізації наративу.

Подієва модель дискурсу бере свій початок із висвітлення процесу «Ленінопаду» й охоплює всю новинну стрічку (українську й міжнародну) подій навколо «декомунізації», наприклад: «На конференції в Таллінні Мін'юсти восьми східноєвропейських країн вирішили створити агентство з розслідування злочинів комуністичного режиму» (<http://ua.racurs.ua/news>), «На Харківщині знесуть майже всіх Леніних» («Обрії Ізюмщини». – № 34, 2015 від 21 серпня). У процесі дослідження виявлено, що інформаційний привід та інтенсивність публікацій у межах дискурсу обумовлені не лише подієвим контентом, а й методологічним джерелом – «Календарем декомунізації», розробленим Українським інститутом національної пам'яті. Він є характерною детермінантою, певною тематичною схемою, де відзначено, що і коли потрібно перейменувати або демонтувати. Календар відображає поетапне впровадження основних норм декомунізаційних законів: зміна назв юридичними особами, ЗМІ, перереєстрацію товарних знаків, послуг, зміну топоніміки, демонтаж пам'ятників

та пам'ятних знаків. Крім того, розроблені Інститутом інфографічні символи «декомунізації» є важливим складником перфомантизації дискурсу в медіа.

Предметно-змістова аргументація «декомунізації», представлена аналітично-публіцистичною дискусією, спрямована на пошук конвенційних смислів «історичної пам'яті» й «історичної справедливості» у межах дискурсу загалом та обговоренні/тлумаченні основних тез законів зокрема. Пошук стратегій «відповідальної контекстуалізації» сприяє формуванню конструктивного діалогу й зменшує ризики когнітивного дисонансу в аудиторії, схильної до «нормалізації». Прикладом якісних аргументаційних структур текстів дискурсу є щотижнева колонка політолога В. Золотарьова у «Телекритиці» – «Популярна вірусологія» (www.telekritika.ua/media-continent/authorcolumn/zoloto/). Автор поставив собі за мету звільнення у публічній комунікації від залишкових авторитарних конотацій, советської новомови, задекларувавши на самому початку намір повернути поняттям їх первісне значення, тобто звільнити від «вірусів свідомості», як він метафорично окреслює ерозію термінів у публічному, зокрема мас-медійному, дискурсі. Слід зазначити, що саме цей аспект «декомунізації» не знайшов відображення у пакеті «історичних» законів.

До тестів дискурсу, ознакою яких є використання предметно-змістової аргументації, можна віднести й публікації/дискусії щодо правомірності української «декомунізації» у міжнародній, юридичній та морально-етичній площинах, а також ті, що містять пропозиції, рекомендації, тлумачення та фахові оцінки цього процесу. Зокрема, це публікація у спецтемі «Майбутнє нашого минулого» та рубриці «Політика історичної пам'яті» у журналі «Критика».

Актуальним засобом контекстуалізації є порівняння норм українських декомунізаційних законів із європейською юридичною практикою засудження комуністичних злочинів таких країн, як Польща, Литва, Латвія, Угорщина, Чехія, Естонія, Грузія. З точки зору жанрових превалювань у межах означеного різновиду дискурсу актуальними є огляд та публіцистична дискусія (В. В'ятрович. «Декомунізація і академічна дискусія») [7].

Міфологізація дискурсу реалізується в амбівалентних версіях прихильників та критиків декомунізації, які експлуатують ментальні фільтри «ідентичність – цінності», продукуючи таким чином ефект когнітивного дисонансу в аудиторії. Досить влучно таку стратегію обґрунтував А. Портнов: «Цікаво, що в запалі суперечки часто геть непомітно залишається різюча подібність, наприклад, «антидонецької» та «антигаличанської» риторики. В обох наративах присутнє уявлення про зіпсований ідеал (залежно від ідеологічної позиції – європейський чи православний), грубо спрощений образ уявленої протилежної групи («галичани», «жителі Донбасу») як наділеної «ідентичністю» чи «цінностями», що їх та група буцімто агресивно нав'язує решті країни, тим самим заважаючи їй «нормалізуватися» [8].

Ефект «нормалізації» або «нейтралізації», є загалом поширеною технологією, спрямованою на замовчування, спотворювання та осміювання будь-яких версій, спроможних поставити цю «нормальність» під сумнів шляхом свідомої дезінформації, зміщення акцентів, звинувачень, навіювання та стереотипізації страхів (на кшталт заголовків «10 лет за пропаганду») тощо. Ностальгування є основною формування сучасного прорадянського/проросійського наративу й головною комунікаційною технологією противників «історичних законів», власне джерелом культивування опозиційного дискурсу. Серед поширених прийомів, що використовуються у межах міфологічної моделі, зустрічаємо комунікативну схему – «сперечатися не з опонентами, а з самим собою», нав'язуючи їм особисті думки й висловлювання. Вищеописані комунікаційні ефекти можна зустріти, зокрема, у публікації В. Піховська «Разве справедливо, что Украине сейчас вместо «декоммунизации» втюхивают “бандеризацию”?», яка викликала неабиякий сплеск крити як з боку прихильників, так і з боку опонентів «історичних законів».

Основним завдання міфологізації дискурсу є створення напруженості довкола «законів про декомунізацію» самих по собі, як фактів, відвернувши увагу від їх змісту. Яскравим прикладом втілення такого завдання є публікація численних думок експертів, зокрема в інтерв'ю «Голосу столиці» політичний експерт А. Золотарьов назвав закон про засудження комуністичного та нацистського тоталітарних режимів «ідеологічною халтурою», що «містить дуже багато сумнівних норм, які можуть стати джерелом не об'єднання країни, а ще більшого розбрату та конфлікту»... «Те, що продукує цей закон, це – монополія на істину. По-друге, це, по суті, новий диктаторський закон. І, по-третє, це закон, який невинувато криміналізує пропаганду. Наприклад, червоний прапор або прапор Перемоги...» – обурюється А. Золотарьов («Голос столиці». – 2015, 4 вересня).

Зміщення акцентів у соціальній бік проблеми є характерною ознакою комунікаційних стратегій опонентів. Основний темарій публічних інтенцій критиків спрямований на репрезентацію дискурсу як засобу штучного «зшивання» країни, інструменту відволікання громадськості від загрозливих тенденцій у соціально-економічній сфері. Смісловий акцент рецепцій зводиться до таких тез: *«Декомунізація не на часі. Є нагальніші проблеми, що потребують вирішення – війна, бідність, корупція тощо»*; *«Ці закони відвертають увагу суспільства від економічних і політичних реформ»*; *«На перейменування вулиць і населених пунктів потрібні великі кошти, а людям доведеться міняти документи, сплачуючи за це із власної кишені»*; *«Суспільство не сприйме зміну назв вулиць і міст – особливо старші люди, для яких назви радянських часів є святими»*; *«Закон ускладнить наукові дослідження історії радянського періоду»*; *«Визнання ОУН і УПА борцями за незалежність завадить об'єктивному дослідженню історії, зокрема, польсько-українського конфлікту в першій половині ХХ століття»*; *«Ухвалені закони забороняють комуністичну ідеологію, обмежуючи свободу слова й свободу переконань»*; *«Ухвалені закони скасовують свято 9 Травня та шанування ветеранів Великої Вітчизняної війни»* [9].

Досить часто об'єктом маніпуляцій опонентів стає мистецтво, із чіткою адресністю виступів до прихильників збереження «радянських пам'ятників як творів», зокрема така практика зустрічається на шпальтах газети «Сьогодні», «Вести» та ін. («Разрушение статуй Ленина теперь не вандализм, а выполнение закона», «Вести» 25 травня 2015). Хоча у законі «Про засудження тоталітарних режимів» передбачено виняток для творів мистецтва радянського періоду. З точки зору редакційної політики, публікація подібних матеріалів є черговим способом утримати «свого» читача та збільшити на емоціях власні тиражі.

Висновки. Дискурс «декомунізації» в публічній площині сучасного українського інформаційного простору має амбівалентний вплив на конструювання громадської думки. Він породжений насамперед відсутністю критичних наративів з боку офіційного мовця, а тому залишається дієвою платформою для експлуатації політичного замовлення. Аналіз фактичного матеріалу, зокрема його предметно-змітової аргументації, усе ж окреслює перспективу дискурсу як джерела формування новітніх конвенційних смислів у національній моделі «історичної пам'яті». Залучення до аргументаційних структур текстів дискурсу якісного компонента комунікаційних медіастратегій сприяє формуванню конструктивного діалогу, концепції відповідальної пам'яті. Перспективними напрямками подальших досліджень дискурсу «декомунізації» вважаємо аналіз його семіотичного простору та когнітивно-рецепторних характеристик, дослідження засобів протидії – «контрдискурс», вплив на формування новітньої інформаційної політики загалом.

1. Головенко Р. Що таке декомунізація публічного простору і навіщо вона потрібна / Р. Головенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/08/21/7078532/?attempt=1>.

2. Закон України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» від 28 листопада 2006 р. № 376-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – С. 504.

3. *Український інститут національної пам'яті*: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/page/dekomunizatsiya-0>.

4. *Держкомтелерадіо* закликає ЗМІ привести свою діяльність у відповідність до закону про декомунізацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/pravo/2015-05-18/107179>.

5. *ОБСЕ*: Декомунізація в Україні обмежить свободу слова в ЗМІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/136679>.

6. *Відкритий лист* науковців та експертів-українознавців щодо так званого «Антикомуністичного закону» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krytyka.com/ua/articles/vidkrytyy-lyst-naukovtstv-ta-ekspertiv-ukrayinoznavtstv-shchodo-tak-zvanoho-antikomunistychnoho-zakonu#sthash.nwXoLFJH.dpuf>.

7. *В'ятрович В.* Декомунізація і академічна дискусія / В. В'ятрович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krytyka.com/ua/solutions/opinions/dekomunizatsiya-i-akademichna-dyskusiya>

8. *Портнов А.* Про декомунізацію, ідентичність та історичні закони дещо інакше [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krytyka.com/ua/solutions/opinions/prodekomunizatsiyu-identychnist-ta-istorychni-zakony-deshcho-inakshe#sthash.rWOppQZF.dpuf>

9. *Рябенко С.* Десять міфів про декомунізацію / С. Рябенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vikka.ua/novini/71058-desyat-mifiv-pro-dekomunizatsiyu-ukraini.htm>

UDC 007: 304: 659.3

«Decommunisation» as a rhetorical discourse and a formation source of ambivalent meaning in modern Ukraine information space

Khitrova Tetyana, PhD (Philology),

Zaporizhzhya National Technical University, 64, Zhukovskogo St., 69063, ZNTU, Ukraine, e-mail: hitrova@rambler.ru

The discourse of «decommunisation» in a public sphere of the modern Ukrainian information space is examined. Its rhetorical dominant is represented by the communication strategies of the supporters and opponents of the package of «historical» laws adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on April 9, 2015. The chronical development of the discourse of «decommunisation» within the national concept of «historical memory» is reproduced.

European practice of condemnation of communistic crimes was analyzed; the factual material which represents the international dialogue of discussion of the process of Ukrainian decommunisation is provided.

The special attention is given to the issue of decommunisation of the media sector, the controversial aspects of interpretation of legislation of the «purification» from the Soviet Communist symbols are emphasised.

The functional explications of discourse of «decommunisation» in the media, in particular within the event content, social content of the problem, subject-content of argumentation and contextualization in international, legal, moral and ethical sphere, mythologization of the narrative are studied.

On the basis of factual material the basic meaning of the public topics of the analyzing discourse was revealed, its dependence on the communication purpose of the speeches was indicated. Infographic representation of the component «decommunisation» in the media, including the frequency of use of official symbols and their substantive relevance, is analyzed. It was revealed that the information occasion and the intensity of publications within the discourse is caused not only by the event content, but also by the methodological source (the Calendar of decommunisation), developed by the Ukrainian Institute of National Memory.

The reasoning patterns of the texts were analyzed and it was found out that the strategy of «responsible contextualization» contributes to the formation of the constructive dialogue. The necessity of attraction of qualitative component of communicative media strategies, including the use of critical narratives, is indicated.

The author has focused on the ambivalent influence of the discourse on the design of public opinion, the set of public representations which, depending on the purpose of communication, contributes to the formation of conventional meanings, the effect of «normalization» and manipulation.

Key words: decommunisation, discourse, content, contextualization, communicative strategies, media, publicistic discussion.

«Декомунізація» як риторический дискурс и источник формирования амбивалентных смыслов в современном информационном пространстве Украины

Хитрова Татьяна

В статье исследуется дискурс «декомунізації» в публичной сфере современного украинского информационного пространства. Его риторическая доминанта представлена коммуникационными стратегиями сторонников и оппонентов пакета так называемых «исторических законов». Автором проанализировано хронологическое формирование дискурса «декомунізації» в рамках национальной модели «исторической памяти». Рассмотрена европейская практика осуждения коммунистических преступлений, привлеченный фактический материал представляет международный диалог обсуждения украинского процесса декомунізації.

Особое внимание в публикации уделено вопросу декомунізації медиасектора, акцентировано на дискуссионных аспектах в толковании законодательных норм «очищения» от коммунистическо-советской символики. Исследованы функциональные экспликации дискурса «декомунізації» в медиа, в частности в рамках событийного контента, социального содержания проблемы, предметно-содержательной аргументации, контекстуализации, мифологизации нарратива. На фактическом материале проанализированы основные тематические блоки публичных смыслов рассматриваемого дискурс-потока, указано на его зависимость от коммуникационного назначения выступлений.

Ключевые слова: декомунізація, дискурс, контент, контекстуализация, коммуникационные стратегии, медиа, публицистическая дискуссия.

1. Golovenko R. What is a decommunization of public space and why do we need it / R. Golovenko [Electronic resource]. – Reference : <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/08/21/7078532/?attempt=1>.

2. Zakon Ukrainy «Pro golodomor 1932-1933 rotsi v Ukraini» vid 28 lystopada 2006 r. № 376-V // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – 2006. – № 50. – St. 504

3. Ukrainian Institute of National Memory : official site [Electronic resource]. – Reference : <http://www.memory.gov.ua/page/dekomunizatsiya-0>

4. State radio and TV urges the media to bring their activities into compliance with the law about the discommunization [Electronic resource]. – Reference : <http://www.telekritika.ua/pravo/2015-05-18/107179>

5. OSCE: discommunization in Ukraine will restrict freedom of speech in the media [Electronic resource]. – Reference : <http://tyzhden.ua/News/136679>.

6. Open letter to academics and experts of Ukrainian Studies on the so-called «discommunization lam» [Electronic resource]. – Reference : <http://krytyka.com/ua/articles/vidkrytyy-lyst-naukovtsiv-ta-ekspertiv-ukrayinoznavtsiv-shchodo-tak-zvanoho#sthash.nwXoLFJH.dpuf>

7. Vyatrovych V. Decommunization and academic debate / V. Vyatrovych [Electronic resource]. – Reference : <http://krytyka.com/ua/solutions/opinions/dekomunizatsiya-i-akademichna-dyskusiya>

8. Portnov A. About discommunization, identity and historical laws differently / A. Portnov [Electronic resource]. – Reference : <http://krytyka.com/ua/solutions/opinions/pro-dekomunizatsiyu-identychnist-ta-istorychni-zakony-deshcho-inakshe#sthash.rWOppQZF.dpuf>

9. Ryabenko S. Ten myths about decommunization / S. Ryabenko [Electronic resource]. – Reference : <http://vikka.ua/novini/71058-desyat-mifiv-pro-dekomunizatsiyu-ukraini.htm>

Стаття надійшла до редакції 12.09.2015